

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Марина ХРОЛЕНКО

«28» березня 2024 р.

Робоча програма

навчальної дисципліни ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: ОС «Бакалавр»

Освітньо-професійна програма: «Початкова освіта», «Початкова освіта та інформатика», «Початкова освіта та психологія»

Статус дисципліни: нормативна

Структурні підрозділи (факультети, ННІ, кафедри), відповідальні за реалізацію навчальної дисципліни:

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології, кафедра теорії і методики початкової освіти

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
					Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота		Залік	Іспит
			Європейські кредити	Години	Всього	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття					
Денна	I	2	3	90	44	22	22			46		2 с.	
Заочна	I	2	3	90	10	6	4			80		2 с.	

м. Глухів – 2024

Робочу програму навчальної дисципліни складено відповідно до Стандарту вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта ОС «Бакалавр», професійних стандартів за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», ОПП підготовки бакалаврів за спеціальністю 013 Початкова освіта, навчального плану, навчальної програми)

Укладач робочої програми: кандидат педагогічних наук, доцент

Ольга ВИШНИК Вішн

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою теорії і методики початкової освіти

протокол від «28» 08 2024 року № 1

Завідувач кафедри кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна ЗЕНЧЕНКО Тз

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ педагогіки та психології

протокол від «28» 08 2024 року № 9

Голова вченої ради ННІ педагогіки та психології

кандидат педагогічних наук, доцент Андрій Шерудило Ш

ПОГОДЖЕНО

Гаранти освітніх програм:

кандидат педагогічних наук, доцент Ірина МОЗУЛЬ

Мозуль

кандидат педагогічних наук, ст. викладач Галина НЕПОМНЯЦА

Неп

кандидат педагогічних наук, доцент Ольга ВИШНИК

Вішн

Титульна сторінка опису
Назва дисципліни: «Основи інклюзивної освіти»

Характеристика дисципліни	Спеціальність	Академічний календар, види занять
Кількість: Кредитів ECTS: 3/3* Модулів: 2 Змістових модулів: 2 Загальний обсяг дисципліни 90 год. / 90 год.* Аудиторних годин на тиждень _____	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка ОС: бакалавр Спеціальність 013 Початкова освіта	Статус дисципліни нормативна Курс I Семестр: 2/2* Всього годин: 44/ 10* Лекцій: 22/ 6* Практичних занять: 22/ 4* СРС: 46/ 80* Вид підсумкового контролю: залік/ залік*

Примітка: (/*) у знаменнику подано кількість кредитів і годин для заочної форми навчання

Пояснювальна записка

Інклюзивна освіта є сучасною світовою тенденцією, яка спрямована на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей, потреб чи індивідуальних особливостей. В Україні впровадження інклюзивної освіти є одним із ключових завдань реформування освітньої системи. Це обумовлює необхідність підготовки педагогів, які володіють відповідними компетентностями для роботи в інклюзивному середовищі.

Мета курсу

Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного середовища.

Завдання курсу

1. Ознайомити студентів із сутністю, принципами та завданнями інклюзивної освіти.
2. Розкрити нормативно-правові аспекти організації інклюзивного навчання в Україні.
3. Сформувати розуміння психологічних і педагогічних особливостей дітей з різними освітніми потребами.
4. Навчити студентів розробляти та впроваджувати індивідуальні навчальні плани.
5. Розвинути навички адаптації навчальних матеріалів і середовища.
6. Виховати толерантність, емпатію та культуру взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

Місце курсу в освітній програмі

Дисципліна є важливою складовою професійної підготовки, оскільки формує базові компетентності для ефективної роботи у закладах освіти з дітьми, які потребують спеціальної уваги та підходу через наявність відхилень у поведінці.

Пререквізити: Вступ до спеціальності, Теорія і практика навчання і виховання з основами школознавства, Загальна психологія з практикумом, Психологія вікова й педагогічна.

Постреквізити: Педагогічна практика (безвідривна), Педагогічна практика в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Виробнича педагогічна практика, Педагогічна практика на робочому місці вчителя початкових класів, Атестаційний іспит із педагогіки та психології.

Навчальна дисципліна сприятиме формуванню в бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта таких компетентностей і програмних результатів навчання, передбачених відповідними нормативними документами:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-04. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-05. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-06. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Формування компетентностей в межах дисципліни співвіднесено з трудовими функціями професійних стандартів підготовки вчителя, а саме:

ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

Трудова функція А. Навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів). АЗ Інформаційно-цифрова компетентність (АЗ.3).

Трудова функція Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу. Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.3, Б1.4), Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1,Б2.2., Б2.3), Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3).

Трудова функція В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища. В1. Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3).

Програмні результати навчання

ПР-1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14.Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15. (часткова) Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Методи, методики та технології: словесні (розповідь, бесіда, лекція, обговорення), наочні методи (демонстрація), творчі, проблемно-пошукові методи; інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні технології.

Очікувані результати навчання

Після завершення курсу студенти повинні:

- знати основні поняття, принципи та нормативно-правову базу інклюзивної освіти;
- розуміти особливості розвитку та навчання дітей з різними освітніми потребами;
- вміти розробляти індивідуальні навчальні плани та адаптувати навчальні матеріали;
- володіти навичками взаємодії з дітьми, батьками та фахівцями підтримки в інклюзивному середовищі;
- дотримуватися етичних норм та принципів толерантності у роботі з дітьми з особливими потребами.

Засвоєння навчального матеріалу предмета передбачається на основі проведення лекційних, практичних занять, самостійної роботи студентів. Підсумковою формою контролю є залік.

Політика навчання, викладання, контролю

Академічна доброчесність. Представлені результати освітньої діяльності мають бути результатом власних творчих пошуків, отриманих у ході навчальної та науково-дослідної роботи.

Відвідування занять. Відвідування лекційних занять є добровільним вибором здобувача. Результати виконання практичних занять мають бути представлені викладачу на перевірку відповідно до розкладу занять особисто під час занять, або в режимі on-line, але не пізніше, ніж до наступного практичного заняття.

Освітній процес передбачає *комбінування теоретичної та практичної підготовки*. *Теоретичну частину* спрямовано на перевірку рівня оволодіння темами, що опрацьовуються самостійно (індивідуально), та передбачає наукові бесіди, повідомлення, консультації, огляди на засадах студентоцентрованого підходу. Такі види занять можуть проходити в аудиторії, онлайн (Zoom, Google Meet), офлайн із використанням презентацій, у т.ч. у терміни, передбачені для консультацій викладача. *Практичний блок* містить завдання практичних занять, виконання яких формує професійні вміння, навички та здатності.

Вишник Ольга Олександрівна, vyshnyk@gnpu.edu.ua

Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Аудиторні заняття		Самостійна робота студентів (СРС)
	лекції	практичні	
Змістовий модуль 1. Теоретичні та правові основи інклюзивної освіти			
Тема 1. Вступ до інклюзивної освіти: поняття, принципи, значення	2/1	2/1	4/8
Тема 2. Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні	2/1	2/1	4/8
Тема 3. Міжнародний досвід впровадження інклюзивної освіти	2/1	2/	4/8
Тема 4. Психолого-педагогічні особливості дітей з різними освітніми потребами	2/1	2/	4/8
Тема 5. Методи діагностики та оцінювання потреб учнів в інклюзивному класі	2/	2/	4/8
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти			
Тема 6. Розробка індивідуальних навчальних планів для дітей з особливими освітніми потребами	2/	2/	6/8
Тема 7. Методи та прийоми навчання в інклюзивному середовищі	2/	2/	4/8
Тема 8. Організація співпраці між учителями, батьками та спеціалістами	2/1	2/1	4/6
Тема 9. Адаптація навчальних матеріалів та середовища для інклюзивного навчання	2/1	2/1	4/6
Тема 10. Етика та культура спілкування з особами з особливими потребами	2/	2/	4/6
Тема 11. Оцінювання ефективності інклюзивного навчання та корекція підходів	2/	2/	4/6
Разом за семестр	22/6	22/4	46/80

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Номер теми	Перелік змістових модулів, тем лекцій, їх анотації	Кільк. год.
Змістовий модуль 1. Теоретичні та правові основи інклюзивної освіти		
1	Тема 1. Вступ до інклюзивної освіти: поняття, принципи, значення 1. Що таке інклюзивна освіта: визначення, основні ідеї. 2. Принципи інклюзивної освіти: рівність, доступність, повага до різноманітності. 3. Значення інклюзивної освіти для суспільства, родини, школи. 4. Як інклюзивна освіта сприяє сталому розвитку суспільства. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
2	Тема 2. Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні 1. Законодавчі документи, що регулюють інклюзивну освіту в Україні. 2. Державні стандарти початкової освіти в умовах інклюзії. 3. Права дітей з особливими освітніми потребами: гарантії та механізми реалізації. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
3	Тема 3. Міжнародний досвід впровадження інклюзивної освіти 1. Міжнародні нормативні акти щодо інклюзії (Конвенція ООН про права дитини, Salamanca Statement). 2. Приклади впровадження інклюзивної освіти в різних країнах. 3. Порівняння українського та міжнародного досвіду: переваги та виклики. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
4	Тема 4. Психолого-педагогічні особливості дітей з різними освітніми потребами 1. Характеристика дітей з особливими освітніми потребами: фізичні, психічні, когнітивні, соціальні аспекти. 2. Типи особливих освітніх потреб: труднощі навчання, поведінкові розлади, фізичні обмеження. 3. Принципи побудови взаємодії з такими дітьми. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
5	Тема 5. Методи діагностики та оцінювання потреб учнів в інклюзивному класі 1. Методики виявлення особливих освітніх потреб. 2. Організація педагогічного спостереження за учнем. 3. Аналіз педагогічних і психологічних даних для побудови індивідуального плану. Література [Рекомендована до курсу].	2/

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти		
6	Тема 6. Розробка індивідуальних навчальних планів для дітей з особливими освітніми потребами 1. Структура та етапи створення індивідуального навчального плану. 2. Врахування індивідуальних можливостей і потреб дитини. 3. Співпраця з батьками та фахівцями в процесі планування. Література [Рекомендована до курсу].	2/
7	Тема 7. Методи та прийоми навчання в інклюзивному середовищі 1. Диференційоване навчання: підходи та приклади. 2. Використання інтерактивних методів та ігрових форм у навчанні. 3. Розвиток соціальних і комунікативних навичок учнів в інклюзивному класі. 4. Розвиток навичок співпраці, адаптивності та критичного мислення. Література [Рекомендована до курсу].	2/
8	Тема 8. Організація співпраці між учителями, батьками та спеціалістами 1. Роль учителя, асистента, психолога, логопеда та інших фахівців у процесі інклюзії. 2. Форми взаємодії з батьками: консультації, спільні заходи, тренінги. 3. Алгоритми вирішення конфліктних ситуацій у колективі. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
9	Тема 9. Адаптація навчальних матеріалів та середовища для інклюзивного навчання 1. Методи адаптації навчальних матеріалів відповідно до потреб учнів. 2. Модернізація навчального середовища: просторове, технічне, цифрове забезпечення. 3. Приклади успішної адаптації в практиці початкової школи. 4. Значення емоційного інтелекту для роботи педагога та формування учнівської спільноти. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
10	Тема 10. Етика та культура спілкування з особами з особливими потребами 1. Основні принципи етики спілкування з дітьми з особливими потребами. 2. Формування толерантного ставлення до різноманітності у шкільному колективі. 3. Роль мови та невербальних засобів у побудові конструктивного діалогу. Література [Рекомендована до курсу].	2/
11	Тема 11. Сталий розвиток через інклюзивну освіту 1. Як інклюзивна освіта впливає на формування соціально відповідальної молоді.	2/

	2. Інноваційні освітні підходи для забезпечення сталого розвитку. 3. Взаємозв'язок інклюзії, екологічного виховання та розвитку громади. Література [Рекомендована до курсу].	
Разом за семестр		22/6

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Теми практичних занять	Кільк. годин
1	Вступ до курсу та основні принципи інклюзивної освіти Питання для обговорення: 1. Що таке інклюзивна освіта? 2. Які принципи інклюзивної освіти є найважливішими для початкової школи? 3. Чому інклюзія є актуальною для сучасної освітньої системи? Практичні завдання: 1. Розробити перелік ключових принципів інклюзивної освіти з коротким поясненням їхнього значення. 2. Запропонувати приклади застосування цих принципів у початковій школі. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
2	Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні Питання для обговорення: 1. Які ключові нормативні документи регулюють інклюзивну освіту в Україні? 2. Як законодавство України забезпечує права дітей з ООП? 3. Які міжнародні документи вплинули на розвиток інклюзивної освіти в Україні? Практичні завдання: 1. Ознайомитися з нормативними документами, що регулюють інклюзивну освіту, та скласти їхній короткий перелік. 2. Підготувати короткий огляд прав дітей з ООП, закріплених у законодавстві. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
3	Психолого-педагогічні особливості дітей з ООП Питання для обговорення: 1. Які особливості навчання дітей з ООП? 2. Як враховувати індивідуальні потреби дітей у навчальному процесі? 3. Чому важливо формувати інклюзивну культуру у школі? Практичні завдання: 1. Створити таблицю характеристик дітей з різними ООП. 2. Підготувати рекомендації щодо адаптації навчальних завдань для дітей з ООП. Література [Рекомендована до курсу].	2/
4	Визначення особливих освітніх потреб учнів Питання для обговорення: 1. Які методи дозволяють ідентифікувати особливі освітні потреби учнів? 2. Як визначити індивідуальні потреби учня у класі? 3. Яку роль відіграють педагоги у діагностиці особливих потреб?	2/

	Практичні завдання: 1. Розробити шаблон педагогічного спостереження за учнем. 2. Проаналізувати кейс і визначити можливі освітні потреби дитини. Література [Рекомендована до курсу].	
5	Індивідуальні навчальні плани: структура та розробка Питання для обговорення: 1. Що таке індивідуальний навчальний план (ІНП), і як він допомагає учням з ООП? 2. Які етапи розробки ІНП? 3. Як оцінювати ефективність реалізації ІНП? Практичні завдання: 1. Розробити структуру ІНП для учня з певними освітніми потребами. 2. Визначити перелік завдань та цілей для одного з компонентів ІНП. Література [Рекомендована до курсу].	2/
6	Методи та прийоми навчання в інклюзивному середовищі Питання для обговорення: 1. Як адаптувати традиційні методи навчання для інклюзивного класу? 2. Які сучасні прийоми допомагають покращити взаємодію у класі? 3. Як враховувати індивідуальні особливості у групових завданнях? Практичні завдання: 1. Розробити приклад уроку для інклюзивного класу. 2. Скласти рекомендації щодо використання інтерактивних методів у роботі з дітьми з ООП. Література [Рекомендована до курсу].	2/
7	Організація співпраці між учасниками інклюзивного процесу Питання для обговорення: 1. Як організувати співпрацю між вчителем, асистентом та батьками? 2. У чому важливість міждисциплінарного підходу в інклюзії? 3. Як ефективно комунікувати з батьками дітей з ООП? Практичні завдання: 1. Розробити план зустрічі з батьками учня з ООП. 2. Скласти алгоритм взаємодії вчителя та асистента у процесі навчання. Література [Рекомендована до курсу].	2/
8	Адаптація навчального середовища та матеріалів Питання для обговорення: 1. Які вимоги пред'являються до навчального середовища для дітей з ООП? 2. Як адаптувати навчальні матеріали до потреб учнів? 3. Чому важливо створювати комфортне середовище у класі? Практичні завдання: 1. Розробити приклад адаптованого навчального завдання. 2. Запропонувати схему облаштування інклюзивного класу. Література [Рекомендована до курсу].	2/1
9	Етика спілкування та формування толерантності Питання для обговорення: 1. Як уникати дискримінації у роботі з дітьми з ООП? 2. Як виховувати толерантність серед учнів?	2/1

	3. Які етичні норми слід враховувати у роботі з дітьми з ООП? Практичні завдання: 1. Підготувати сценарій виховного заходу на тему толерантності. 2. Скласти перелік правил етичного спілкування в інклюзивному середовищі. Література [Рекомендована до курсу].	
10	Аналіз ефективності навчання учнів в інклюзивному середовищі Питання для обговорення: 1. Які критерії оцінювання результатів навчання дітей з ООП? 2. Як виявити слабкі сторони навчального процесу? 3. Які методи корекції можна застосовувати у разі низької ефективності? Практичні завдання: 1. Розробити критерії оцінювання результативності ІНП. 2. Підготувати рекомендації щодо корекції навчального процесу. Література [Рекомендована до курсу].	2/
11	Завершальне заняття: інтеграція знань і підбиття підсумків Питання для обговорення: 1. Як застосовувати знання з інклюзивної освіти на практиці? 2. Які виклики можуть виникнути у процесі роботи з інклюзивним класом? 3. Що є основними умовами ефективної інклюзії у школі? Практичні завдання: 1. Підготувати презентацію з рекомендаціями для вчителів щодо впровадження інклюзії. 2. Скласти короткий план організації інклюзивного навчання у класі. Література [Рекомендована до курсу].	2/
Разом за семестр		22/4

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст самостійної роботи	Кільк. годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні та правові основи інклюзивної освіти	
Тема 1. Вступ до курсу та основні принципи інклюзивної освіти 1. Що таке інклюзивна освіта і чим вона відрізняється від інтеграції? 2. Які основні принципи інклюзивної освіти застосовуються в початковій школі? 3. Як інклюзивна освіта допомагає розвитку суспільства в цілому?	6/8
Тема 2. Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні 1. Які нормативно-правові документи регулюють інклюзивну освіту в Україні? 2. Якими є основні права дітей з особливими освітніми потребами згідно з законодавством України? 3. Які міжнародні угоди підтримують розвиток інклюзивної освіти	4/10
Тема 3. Психолого-педагогічні особливості дітей з ООП 1. Які психолого-педагогічні особливості потрібно враховувати при навчанні дітей з порушеннями зору, слуху та мовлення? 2. Як педагог може підтримувати соціалізацію дітей з ООП у класі? 3. Які методи корекційної педагогіки ефективні при навчанні дітей з ООП?	6/8
Тема 4. Визначення особливих освітніх потреб учнів 1. Як можна ідентифікувати особливі освітні потреби учнів на різних етапах навчання?	6/8

2. Як взаємодіяти з іншими фахівцями (психологами, логопедами) для виявлення освітніх потреб дітей?	
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти	
Тема 5. Індивідуальні навчальні плани: структура та розробка 1. Що є основою для розробки індивідуального навчального плану для учня з ООП? 2. Які компоненти повинні бути включені до індивідуального навчального плану? 3. Як оцінюється результативність виконання індивідуального навчального плану?	4/10
Тема 6. Методи та прийоми навчання в інклюзивному середовищі 1. Як адаптувати традиційні методи навчання для інклюзивного класу? 2. Які методи активного навчання сприяють розвитку дітей з особливими освітніми потребами? 3. Як використовувати методи диференційованого навчання в класах з дітьми з ООП?	6/8
Тема 7. Організація співпраці між учасниками інклюзивного процесу 1. Як організувати співпрацю між вчителем, асистентом вчителя та батьками в інклюзивному класі? 2. Яка роль батьків у процесі навчання дітей з ООП? 3. Як організувати співпрацю з соціальними працівниками та іншими фахівцями для підтримки дітей з ООП?	4/10
Тема 8. Адаптація навчального середовища та матеріалів 1. Як адаптувати навчальні матеріали для дітей з ООП? 2. Як використовувати сучасні технології для адаптації навчальних ресурсів для дітей з ООП? 3. Цифрові платформи, застосунки для адаптації навчального матеріалу.	6/10
Тема 9. Етика спілкування та формування толерантності 1. Які етичні норми важливі при роботі з дітьми з ООП у навчальному процесі? 2. Як виховувати толерантність серед учнів до дітей з ООП? 3. Які цифрові технології можна використовувати для профілактики кібербулінгу? 4. Які правові аспекти пов'язані з протидією булінгу в Україні? 5. Як діяти у ситуації булінгу: алгоритм поведінки?	4/8
Всього	46/80

Індивідуальні завдання

На основі аналізу сучасної науково-методичної літератури та педагогічної преси підготуйте реферати за запропонованою тематикою. Тематика рефератів: - Актуальні напрями розвитку інклюзивної освіти в Україні. - Особливості міжособистісних взаємин молодших школярів в умовах інклюзивного навчання. - Характеристика взаємодії учасників освітнього процесу під час впровадження інклюзії. - Ефективні підходи до співпраці між педагогами та батьками у контексті інклюзивного навчання. - Вплив педагогів початкової школи на організацію інклюзивного середовища. - Основні принципи командної роботи в інклюзивній освіті. - Аналіз нормативно-правового регулювання інклюзивної освіти в Україні. - Особливості міжнародного законодавства у сфері інклюзивної освіти.
--

9. Зарубіжний досвід організації інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами. 10. Вплив інклюзивного середовища на формування особистісних якостей дітей з ООП. 11. Моніторинг досягнень учнів молодшого шкільного віку з психофізичними порушеннями: специфіка в умовах інклюзії. 12. Програмно-методичне забезпечення інклюзивного навчання в практиці початкової школи. 13. Моделі реалізації інклюзивної освіти у закладах загальної середньої освіти.
Загальні вимоги до виконання: 1. Завдання повинно бути орієнтоване на практичне застосування і мати творчий, дослідницький характер. 2. Тип завдання – реферат, який базується на аналізі наукових джерел та практичних матеріалів. 3. Робота оформлюється відповідно до стандартів письмових робіт: Текст друкується на білому папері формату А4, односторонньо. Шрифт: Times New Roman, розмір 14 пт. Міжрядковий інтервал: 1,5. Поля: ліве – 25 мм, верхнє, нижнє – 20 мм, праве – 15 мм. Обсяг: 15-20 сторінок. 4. Структура роботи: Титульний аркуш. Зміст. Основний текст із підзаголовками, відповідно до змісту роботи. Список використаних джерел (не менше 15 позицій). Обов'язкові посилання на джерела інформації.
Питання для обговорення: 1. Які виклики стоять перед педагогами у впровадженні інклюзивної освіти? 2. Як взаємодія між батьками, учителями та адміністрацією школи впливає на успішність інклюзії? 3. Чи можна застосовувати міжнародні підходи в контексті української системи освіти? 4. Яким чином моніторинг індивідуальних досягнень учнів впливає на їхній розвиток? 5. Як нормативно-правова база сприяє (або заважає) ефективному впровадженню інклюзивної освіти?
Оцінювання: Максимальна оцінка за виконання індивідуального завдання – 25 балів. Критерії оцінювання: Повнота розкриття теми (10 балів). Глибина аналізу та практичність висновків (8 балів). Дотримання вимог до оформлення та структури роботи (4 бали). Використання сучасних джерел та обґрунтованість посилань (3 бали).

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Що таке інклюзивна освіта?
2. Чим відрізняється інклюзія від інтеграції?
3. Які принципи інклюзивної освіти є основними?
4. Як інклюзивна освіта допомагає розвитку суспільства?
5. Яка роль учителя у забезпеченні інклюзивної освіти?
6. Які основні нормативно-правові документи регулюють інклюзивну освіту в Україні?
7. Які права мають діти з особливими освітніми потребами в Україні?
8. Які міжнародні угоди та рекомендації підтримують розвиток інклюзивної освіти?
9. Як українське законодавство забезпечує доступність освіти для дітей з ООП?
10. Яким чином документи міжнародної практики впливають на законодавство України?
11. Як інклюзивна освіта враховує індивідуальні психологічні потреби учнів?
12. Які основні категорії особливих освітніх потреб існують?
13. Як психолого-педагогічна допомога сприяє успішному навчання дітей з ООП?
14. Які методи роботи з дітьми з порушеннями зору або слуху є найбільш ефективними?
15. Як враховувати індивідуальні потреби при плануванні навчального процесу?
16. Як педагог може виявити освітні потреби учня?
17. Які інструменти використовуються для діагностики особливих освітніх потреб?
18. Як взаємодіяти з психологом для визначення потреб учня з ООП?
19. Що таке педагогічне спостереження і як воно допомагає виявити особливості розвитку учня?
20. Як батьки можуть допомогти в процесі виявлення потреб дитини?
21. Що таке індивідуальний навчальний план (ІНП)?
22. Як правильно розробити індивідуальний навчальний план для учня з ООП?
23. Як оцінюється ефективність ІНП у процесі навчання?
24. Які завдання повинні бути включені до ІНП для дітей з порушеннями мовлення?
25. Які критерії успішності ІНП?
26. Які методи є найбільш ефективними при навчанні дітей з ООП?
27. Як адаптувати традиційні методи навчання до потреб інклюзивного класу?
28. Що таке диференційоване навчання і як його застосовувати?
29. Як інтерактивні методи допомагають дітям з особливими потребами?
30. Які методи групової роботи підходять для інклюзивних класів?
31. Як організувати ефективну співпрацю вчителя та асистента в інклюзивному класі?
32. Яка роль батьків у процесі інклюзії?
33. Як будувати партнерські відносини між педагогами та спеціалістами?
34. Як працювати в команді з психологом, логопедом та соціальним працівником?
35. Які складнощі можуть виникнути під час співпраці між учасниками інклюзивного процесу?
36. Як адаптувати навчальні матеріали для дітей з ООП?
37. Які вимоги до організації простору в інклюзивному класі?
38. Як зробити навчальні матеріали доступними для дітей з порушеннями зору?
39. Як змінити традиційну структуру класу для дітей з фізичними обмеженнями?
40. Як адаптувати електронні ресурси для дітей з особливими освітніми потребами?
41. Як педагог має поводитись для створення атмосфери толерантності в класі?
42. Які етичні норми важливі при роботі з дітьми з ООП?
43. Як виховувати емпатію та розуміння серед учнів інклюзивного класу?
44. Як запобігти булінгу щодо учнів з ООП?
45. Як працювати з дитячими стереотипами та упередженнями?
46. Що таке soft skills, і яку роль вони відіграють у професійній діяльності педагогів в інклюзивному середовищі?
47. Як принципи сталого розвитку реалізуються через інклюзивну освіту в початковій школі?

48. Назвіть ключові елементи, які враховуються при адаптації навчального середовища для учнів із особливими освітніми потребами.
49. Як розвивати толерантність та повагу до різноманітності серед учнів інклюзивного класу? Наведіть практичні приклади.
50. Яким чином міжнародні документи, такі як Конвенція ООН про права дитини, підтримують реалізацію принципів сталого розвитку в освіті?
51. Опишіть значення емоційного інтелекту в роботі педагога інклюзивного класу.
52. Які методи оцінювання ефективності навчання в інклюзивному середовищі є найбільш доцільними для формування навичок співпраці та критичного мислення?
53. Які етичні принципи потрібно враховувати при спілкуванні з дітьми, що мають фізичні чи психічні обмеження?
54. Чому розвиток soft skills є важливим не лише для педагогів, а й для учнів у контексті сталого розвитку?

Критерії оцінювання знань студентів з дисципліни

Загальний підсумковий бал з дисципліни визначається на основі додавання (знаходження суми) балів за всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, і виставляється у відомість обліку успішності, індивідуальному навчальному плані студента за двома шкалами оцінювання: 100-бальною і ECTS.

Таблиця 1.

Відповідність шкал оцінювання та критеріїв визначення рівнів навчальних досягнень здобувачів освіти

100-бальна шкала	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень студентів
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
82-89	B	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
60-63	E	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Таблиця 2.

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни (форма підсумкового контролю у 2 семестрі – залік)

Практичні заняття											Самостійна робота (індивідуальна)	Модульний контроль	Форма семестрової атестації – залік
Максимальна кількість балів – 55											Максимальна кількість балів – 25	Максимальна кількість балів – 10	Максимальна кількість балів – 10
ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	СР	МК	
№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 10	№ 11		№ 1	10
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	25	10	

Таблиця 3.

**Розподіл балів у межах навчальної дисципліни
(форма підсумкового контролю у 2 семестрі – залік)
для здобувачів освіти заочної форми навчання**

<i>Практичні заняття</i>											<i>Самостійна робота (за додатковими індивідуальними питаннями</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>
Максимальна кількість балів – 55											Максимальна кількість балів – 25	Максимальна кількість балів – 10	Максимальна кількість балів – 10
ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	ПЗ	СР	МК	
№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 10	№ 11		№ 1	10
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	25	10	

Критерії оцінювання студентів на практичних заняттях

Критерії оцінювання усних відповідей

Враховується:

- характер засвоєння матеріалу: обсяг, повнота, правильність та точність знань, рівень осмислення, міцність засвоєння, систематизованість, навички та вміння засвоювати вивчене на практиці в типових та змінених ситуаціях;
- якість відповіді: обґрунтованість, логічність, послідовність викладу, ступінь самостійності в судженнях, культура мовлення;
- вміння узагальнювати, виокремлювати, порівнювати якість виконання роботи.

Таблиця 4.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінювання		Критерія
5 балів	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями.	Студент: – повністю усвідомлює важливість інклюзивної освіти для розвитку кожної дитини, незалежно від її індивідуальних потреб та особливостей; – володіє глибокими теоретичними знаннями основ інклюзивної освіти, принципів, підходів та методик; – застосовує інноваційні методи і стратегії для організації навчального процесу з урахуванням інклюзивних підходів; – вміє ефективно адаптувати навчальний матеріал для дітей з різними потребами, враховуючи індивідуальні особливості учнів; – під час обговорень, семінарів та аналізу практичних ситуацій виявляє високий рівень критичного мислення, порівнює різні стратегії, аналізує їх ефективність; – вміє аргументовано обґрунтовувати вибір інклюзивних методів на основі сучасних досліджень; – виконує всі завдання самостійно і вчасно, активно бере участь у творчих проектах та обговореннях; – виявляє відповідальність за своє професійне вдосконалення і розвиток, постійно працює над підвищенням кваліфікації, застосовуючи новітні знання та навички.
4 бали	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження.	Студент: – має чітке розуміння принципів інклюзивної освіти та може застосовувати базові стратегії для роботи з дітьми з особливими потребами; – володіє основними теоретичними знаннями і здатний адаптувати методи навчання під різні потреби учнів; – під час обговорень і практичних завдань показує здатність до аналізу, але іноді потребує додаткових роз'яснень чи корекцій; – виконує завдання самостійно і вчасно, активний у проектах, але часом потребує підтримки для досягнення високого рівня виконання; – працює над професійним розвитком, але може іноді пропускати можливості для глибшого вивчення. У кількісному відношенні неточностей, помилок допускає не більше 10 % від загального обсягу матеріалу (100 %).

3 бали	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками.	Студент: – має основні уявлення про інклюзивну освіту, але демонструє обмежене розуміння деяких аспектів курсу; – може застосовувати базові методи та стратегії, проте їх використання потребує додаткової адаптації чи вдосконалення; – під час практичних завдань інколи потребує допомоги та вказівок для успішного виконання; – виконує більшість завдань вчасно, але інколи не дотримується всіх вимог або має незначні недоліки; – виявляє зацікавленість у професійному розвитку, але прогалини в знаннях обмежують його ефективність. У кількісному відношенні неточностей, помилок допускає не більше 20 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
2 бали	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Студент: – демонструє поверхове розуміння концепцій інклюзивної освіти, пропускає важливі аспекти теми; – має труднощі при застосуванні інклюзивних методів у навчанні, вимагає значної підтримки; – виконує завдання із затримками або з помітними помилками; – виявляє недостатній рівень активності під час обговорень, часто не надає власних прикладів чи ідей; – працює над удосконаленням знань, але прогалини в розумінні можуть заважати повноцінному виконанню завдань. У кількісному відношенні неточностей, помилок допускає не більше 40 % від загального обсягу матеріалу (100 %).
1 бал	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього.	Студент: – має обмежене розуміння основ інклюзивної освіти, не здатний застосовувати теоретичні знання на практиці; – виявляє труднощі в адаптації навчального матеріалу для дітей з особливими потребами; – завдання виконуються з значними помилками та неточностями, потребують серйозної корекції; – участь в обговореннях мінімальна, відповіді часто не відповідають вимогам; – студент має базові знання, але потребує значного поліпшення для досягнення більшого рівня компетентності. У кількісному відношенні неточностей, помилок допускає не більше 50 % від загального обсягу матеріалу (100 %).

Основна література

1. Білецька Л. Інклюзивне навчання : перші кроки в Україні. *Дошкільне виховання*. 2007. № 4. С. 12–15.
2. Будник О.Б. Інклюзивна освіта: навч. посіб. для студентів спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ: ПП Бойчук А.Б., 2015. 152 с.
3. Будяк Л. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Даниленко. Київ, 2007. 172 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. Київ: Самміт-Книга. 2009. 272 с.
5. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. Київ, 2007. 458 с.

6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія]. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141 с. Друге видання.
8. Пантюк Т.І., Невмержицька О.В., Пантюк М.П.. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2009. 324 с.

Допоміжна

1. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа*. 2011. № 3. С. 10-14.
2. Бут Т., Ейнскоу М. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посібник / пер. з англ. Київ: Плеяди, 2015. 190 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/264>
3. Данилова Е.В. Інклюзивное образование как долгосрочная стратегия. *Соцполитика информ.-аналит. портал*. 2007. URL: <http://socpolitika.ru/rus/conferences/3985/3986/3988/document4065.shtml>
4. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник. /Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Київ: Тов. «Видавничий дім «Плеяди». 2011. 100 с.
5. Колупаєва А.А. Програма курсу «Основи інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра педагогічного спрямування). К.: «А.С.К.», 2012. 31 с.
6. Компанець Н. Організація роботи асистента педагога в інклюзивному середовищі за допомогою програмово-методичного комплексу. *Дефектологія*. 2013. № 3. С. 21-25.
7. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Текст]. *Соціальний педагог*. 2010. № 4. С.3-6.
8. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. 2009. №4.
9. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, що потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика: монографія. Луцьк, ПП Іванюк В. П. 2013. 292 с.
11. Луговський А., Сварник М., Падалка О. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей. Луцьк: Колесо, 2008. С. 49–60.
12. Права інвалідів в Україні: 36.правових документів. К.: Сфера, 1998. 300 с.
13. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К.: «Неопалима купина». 2006. Ч. 1. 336 с.
14. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором. К.: «Неопалима купина». 2006. Ч. 2. 288 с.
15. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку) Підготовчий, перший, другий класи. Київ, „Гене́за”, 2005.
16. Програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі складними порушеннями розвитку (зі зниженим слухом з розумовою відсталістю) Предметно-практичне навчання. Основи здоров'я. Фізична культура. 1-4 класи. К.: «Інкунабула». 2007. Ч. 2. 264 с.
17. Путівник для батьків дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник у 9 книгах /За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ : ТОВ ВПЦ «Літопис-XX» 2010. (Серія «Інклюзивна освіта»).
18. Семак С. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія. 2012. URL:<http://doshkillab.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>.
19. Loreman T., Deppeler J., and D. Harvey. Inclusive Education : Supporting Diversity in the Classroom / 2nd ed. [Інклюзивна освіта: збереження розмаїття в інклюзивному класі] [Текст]. Allen & Unwin, 2011. 301 p.
20. Pierangelo, R. & Giuliani, G.A. (2009). Assessment in special education: A practical approach. *Methods of Assessment and Testing Considerations* (Ch.3).
21. Nataliia Bakhmat, **Vyshnyk Olha**, Alla Moskaljova, Olga Fediy, Kateryna Lisovska. Organization of an inclusive educational environment for the development of children with special educational needs. -Eduweb, **2022, julio-septiembre**, v.16, n.3. /9-22. URL : <https://revistaeduweb.org/index.php/eduweb/article/view/446>

22. Bolotnikova I., Kucherhan Y., **Vyshnyk Olha**, Shyrobokov Y., & Dzykovych O. (2023). Psychological well-being of a pedagogue in the conditions of war. *Revista Eduweb*, 17(2), P. 149–160. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.02.13>
<https://revistaeduweb.org/index.php/eduweb/article/view/525/618>
23. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts, University of Technology, Katowice. Monograph 44. Copyright by University of Technology, Katowice, 2021, С. 296. (Розділ 2.18 у монографії. **Olha Vyshnyk**. History of study, etiology and symptoms of dyslexia.)
24. **Vyshnik Olga**. Modern inclusive education as a social and psychological aspect of the development of children with special educational needs. *Modern trends in pedagogical education: information and communication technologies. Monograph*. Edited by Tetiana Zenchenko. Katowice, 2024. P. 143-179.
25. **Вишник Ольга**, Жданова Анна, Дьоміна Ганна. Адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчального процесу в початковій школі: виклики та стратегії підтримки Наукові перспективи. Серія «Психологія», № 1(43) (2024). С. 771-781. (0,4 д.а.). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/8834/8881>

Інтернет-ресурси

1. Міністерство соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
2. Служба захисту дітей. URL: <https://www.children-ukraine.org>
3. Інклюзивне навчання. URL: <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya>
4. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-20242025-navchalnomu-rotsi>